

**Navoiy viloyati Nabahor tumani tashabbusli budjetlashtirish jarayoni
tahlili**

TDIU Moliya fakulteti MMT-80K guruh talabalari
MIRABBOS MAMAJONOV AKRAMJON O‘G‘LI
ANVARJON USMONALIYEV IKROMJON O‘G‘LI
DILSHOD YENDIRBOYEV HAMID O‘G‘LI

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Navoiy viloyati Nabahor tumani 2021-2023 yillarda tashabbusli budjetlashtirish jarayoni, ajratilgan mablag‘lar miqdori, amalga oshirilgan loyihalar talil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *tashabbusli byudjet, openbudget.uz, tashabbus, ovoz berish, moderatsiya, ishchi komessiya, g‘olib loyihani aniqlash, “Fuqarolar tashabbusli jamg‘armasi”, shartnoma tuzish.*

So‘nggi yillarda mamlakatimizda byudjet ma‘lumotlarining ochiqligi va shaffofligini yanada oshirish, byudjet mablag‘larining shakllanishi va sarflanishi ustidan va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish bo‘yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Biz mamlakatimizda amalga oshirilayotgan tashabbusli byudjetlashtirish amaliyoti, mavjud holatni o‘rganish uchun Navoiy viloyati Nabahor tumani misolida 2021-2023-yillarda “Tashabbusli byudjet” loyihalari va ularning ijrosi yuzasidan olib borilgan ishlar bilan bog‘liq ma‘lumotlar bilan tanishib chiqdik.

Quyidagi jadvalda (1-jadval) Navoiy viloyati Nabahor tumaniga tashabbusli budjet loyihasi doirasida ajratilgan mablag‘lar va tuman tasarrufida bo‘lgan tegishli hisob raqamlaridagi pul mablag‘lari va qoldiqlari to‘g‘risidagi ma‘lumot yillar kesimida ko‘rsatib berilgan.

**(1-jadval) Navoiy viloyati Nabahor tumanida tashabbusli budjetlashtirish
uchun yo‘naltirilgan mablag‘lar miqdori (ming so‘mda).**

T/r	Ko'rsatkich nomi	2021-yil	2022-yil	2023-yil
1.	Yil boshiga qoldiq	0,0	1 440 440,0	408 669,0
2.	Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar	2 455 440,0	7 934 976,0	18 445 683,3
3.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan	1 015 000,0	8 966 707,0	16 685 000,0
3.1.	Bajarilgan ishlar uchun xisobvaraqlardan moliyalashtirilgan mablag'	1 015 000,0	8 966 707,0	14 373 059,3
3.2.	Hisobvaraqlardagi qoldiq			
4.	"Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag'	1 440 440,0	408 709,0	2 169 355,3

Izoh: Yil boshidagi qoldiq 2023-yildan ko'ra 2022-yilda 1 031 771 ming so'm ko'p. Hisobot davrida "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"ga o'tkazilgan mablag'lar 2023 -yil 2022-yildan ko'ra 10 510 707,3 ming so'm ko'p mablag' o'tkazilgan. "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"dan tadbirlarni moliyalashtirish uchun yo'naltirilgan mablag' ham 2023-yilda 2022-yildan 7 718 293 ming so'm ko'p. "Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi"da qoldiq mablag' ham 2023 yilda ko'proq qoldiq mablag' qolgan. (1 760 643,3 ming so'm)

Keyingi jadvalda biz yillar kesimida qaysi turdagi loyihalar ovozga qo'yilganligi ularga ajratilgan mablag' va loyihalar sonini ko'rishimiz mumkin.

Keyingi jadvalda biz yillar kesimida qaysi turdagi loyihalar ovozga qo'yilganligi ularga ajratilgan mablag' va loyihalar sonini ko'rishimiz mumkin.

(2-jadval) Navoiy viloyati Nabahor tumanida tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan tadbirlar

Modern education and development

T/r	Tadbirlar nomi	Moliyalashtirilgan takliflar soni			Sarflangan mablag' (ming so'mda)		
		2021-yil	2022-yil	2023-yil	2021-yil	2022-yil	2023-yil
Jami		11	18	20	1015000,0	8966707	16685000,0
1.	Hududiy ichki yo'llar	0	1		0,0	500000	
2.	Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash	9	14	14	775000,0	5467707	10895000,0
3.	Maktabgacha ta'lim muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	1	0	0	120000,0	0,0	0,0
4.	Sog'liqni saqlash muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	0	2	3	0,0	2199000	3290000,0
5.	Boshqa ijtimoiy soha muassasalarini ta'mirlash va jihozlash	1	1	3	12000,0	800000	2500000,0
6.	Ichimlik suvi ta'minotini yaxshilash	0	0	0	0,0	0,0	0,0
7.	Ko'cha chiroqlarini o'rnatish tadbirlari	0	0	0	0,0	0,0	0,0
8.	Hududlarni tartibga keltirish (obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish)	0	0	0	0,0	0,0	0,0
9.	Boshqa tadbirlar	0	0	0	0,0	0,0	0,0

Izoh: 2021-yilda 11 ta taklif g'olib bo'lgan 2022-yilda va 2023-yilda 4 ta dan taklif g'olib bo'lgan. 2022-yil va 2023-yilda asosiy g'olib bo'lgan takliflar "Umumta'lim maktablarini ta'mirlash va jihozlash bo'lgan. Lekin 2023-yilda 2022-yildan ko'ra kamroq mablag' sarf bo'lgan (58 999 999 ming so'm).

Kelgusidagi jadvalda tuman fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbaalari yillar kesimida hamda choraklar kesimida ko'rsatib o'tilgan.

(3-jadval) Navoiy viloyati Nabahor tumanida Fuqarolar tashabbusli jamg'armasi mablag'larining shakllanish manbalari.

Fuqarolar tashabbusi jamg'armasi mablag'larini shakllantirish manbalari		2021-yil	2022-yil	2023-yil
Tuman mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablag'lar			6012326,0	7892505,0
Tuman mahalliy budjeti qo'shimcha manbalarning 30 foizi miqdorida ajratiladigan mablag'lar		2455440,0	1922650,0	10553181,3
Shu jumladan	Erkin qoldiq mablag'lari	55500,0	452550,0	603300,0
	Daromadlarning hisobot choraklari yakunlari bo'yicha aniqlanadigan prognozdan oshirib bajarilgan qismi	1186940,0	1100100,0	866000
	PQ-soniga asosan jamg'armaga o'tkazilgan mablag'	1213000,0	370000,0	7460000,0
Jamg'armaga qaytarilgan mablag'				1623881,3
Jami ajratiladigan mablag'lar		2455440,0	7934976,0	18445686,3

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlis Senati Kengashining, "Tashabbusli byudjet jarayonlarini o'tkazish hamda moliyalashtirish tartibi to'g'risidagi nizomi"da Tashabbusli byudjet loyihalari g'oliblarini moliyalashtirish tartibi keltirib o'tilingan.

Unga ko'ra quyidagilar tashabbusli budjet jarayonini moliyalashtirishga yo'naltiriladi: tuman (shahar)lar budjetlarining tasdiqlangan umumiy xarajatlarning kamida 5 foizi; tuman (shahar) budjetlari qo'shimcha mablag'larining kamida 30 foizi; Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining budjetlari qo'shimcha mablag'larining 30 foizi; tuman (shahar) budjetlarida ichki yo'llarni ta'mirlash uchun ko'zda tutilgan mablag'lar;

vazirlik va idoralarning tegishli davr uchun tasdiqlangan rivojlantirish dasturlari doirasida koʻzda tutilgan mablagʻlar.

Navoiy viloyati Nabahor tumani mahalliy budjeti tasdiqlangan umumiy xarajatlarning 5 foiz qismi miqdorida ajratilgan mablagʻlar 2022-yilda 3 006 163,0 ming soʻmni tashkil qilgan bolsa bu koʻrsatgich 2023-yilga nisbatan 3 946 253,0 ming soʻmni tashkil qildi, 2023-yil 940 090 ming soʻm koʻp mablagʻ ajratilgan. Shahar mahalliy budjeti qoʻshimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablagʻlar 2022-yil 2 567 200 ming soʻmni tashkil qilgan, 2023-yil 1 643 000 ming soʻmni tashkil qilgan, bu esa 2023-yili 2022-yildan koʻra 924 200 ming soʻm kam mablagʻ ajratilgannini koʻrsatib turibti. Tuman mahalliy budjeti qoʻshimcha manbalarning 30 fozi miqdorida ajratiladigan mablagʻlar 2021-yilda 2 455 440 ming soʻm 2022-yilda 1 922 650 ming soʻm 2023-yilda esa 10 553 181,3 ming soʻm yoʻnaltirilgan. Erkin qoldiq mablagʻlari esa 2021-yilda 55 500,0 ming soʻmga 2022-yil esa 0 ga teng 2023-yilda 603 300,0 ming soʻmga teng. 2023-yilda 2021-yildan 547 800 ming soʻmga oshgan. Qaytarilgan mablagʻlar esa faqat 2023-yilda koʻzda tutilgan uning miqdori esa 1 623 881,3 ming soʻm.

Quyidagi (4-jadval)da Navoiy viloyati Nabahor tumanida esa amalga oshirilgan barcha loyihalar haqida batafsil maʼlumotlarni:ular toʻplagan ovozlar soni , ovozlarni qaysi yoʻl bilan yoʻllanganligi, ajratilgan mablagʻ miqdori, bajarilgan ish uchun toʻlangan mablagʻ va qoldiq summani koʻrishimiz mumkin.

(4-jadval) Navoiy viloyati Nabahor tumanida tashabbusli budjetlashtirish natijasida amalga oshirilgan loyihalar tarkibi.

T/r	Tadbirning qisqacha mazmuni (sohasi)	Jami toʻplagan ovozlar soni	Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablagʻ miqdori (ming soʻmda)
2021-yilda			
1.	Tumandagi 31 umumiy oʻrta talim maktabining eshigi va derazalarini zamonaviylariga akmashtirish va maktab feysini taminlash uchun	1106	60000,0

Modern education and development

2.	Tumandagi 21-umumiy o'rta ta'lim maktabining isitish qozonlari va isitish tizimini ta'mirlash uchun	876	80000,0
3.	Tumandagi 35-umumiy o'rta ta'lim maktabining tashqi fasad qism va eshik xamda derazalarini yangilash uchun	680	60000,0
4.	Tumandagi 16-umumiy o'rta ta'lim maktabning tashqi va ichki qismlarini ta'mirlash uchun	571	135000,0
5.	Tumandagi 14-umumiy o'rta ta'lim maktabining sinf xonalarini jihozlash uchun	356	25000,0
6.	Navbahor tuman maktablarga sport jihozlarini olish uchun	197	100000,0
7.	Tumandagi Bolalar va o'smirlar sport maktabga qarashli suzish xavzasining filtr nasoslarini almashish uchun	100	120000,0
8.	Tumandagi maktabgacha ta'lim muassasalariga sovutgichlar o'rnatish uchun	93	120000,0
9.	Tumandagi 27-umumiy o'rta ta'lim maktabiga jalyuzi pardalar urnatish va zovur uchun tunukalarni ta'mirlash	87	35000,0
10.	Tumandagi 27-umumiy o'rta ta'lim maktabiga jalyuzi pardalar urnatish va zovur uchun tunukalarni ta'mirlash	44	270000,0
11.	Tumandagi 24-umumiy o'rta ta'lim maktabiga zamonaviy ko'rgazmali jihozlar olish uchun	31	10000,0
	Jami	4141	1 015 000,0
2022-yilda			
1.	Nabahor tumani 10-maktab sinflarini elektiron doskalar bilan taminlash	3039	100,0
2.	Nabahor tumani 21-maktabning sport zalining tamirlash	2516	948,4
3.	Nabahor tumani 20-maktab moddiy texnika bazasini yaxshilash	2058	147,5
4.	Nabahor tumani 10-maktabning kutibxonasini monobloklar bilan taminlash	1952	25,0
5.	Nabahor tumani 10-maktabning derazalarini jalyuzi pardalar bilan taminlash	1946	100,0
6.	14-“ITFCHO’IDUM” da sinif xonalariga zarur bo’lgan 8 dona interaktiv sensorli doska olish uchun	1917	200,0
7.	Nabahor tumani 15-umumiu o’rta ta’lim maktabini joriy taminlash	1701	400,0

Modern education and development

8.	Nabahor tumani Sarbozor MFY Davrqo'rg'on ko'chasini asfal qilish	1531	500,0
9.	Navbahor tuman 16- maktab binosi va sinf xonalarini zamonaviy videokuzatuv vositalari bilan jihozlash	1325	150,0
10.	Navbahor tuman 16-maktab moddiy texnika bazasini qurish	1310	150,0
11.	Navbahor tuman XTBga qarashli umumiy o'rta ta'lim maktablari 14-21-maktablarga partalar olish uchun	858	188,2
12.	Boshqalar	22032	6057,6
	Jami	42185	8 966,7
2023-yilda			
1.	Tibbiyot birlashmasiga tibbiy asbob uskunalar	7472	1 200 000,0
2.	Oq oltin OSHP binosini capital tamirlash	4747	990 000,0
3.	12-maktabga ovozli kamera	4686	965 000,0
4.	9-maktab uchun kompiyuter, elektiron doska, parta stollar	4674	800 000,0
5.	Kasib-xunar maktabiga kerakli jihozlar	4658	720 000,0
6.	Maktab moddiy texnika bazasini yaxshilash	4607	700 000,0
7.	32-maktab sinf xonalari uchun	4276	700 000,0
8.	1947-yilda qurilgan sinf xonalarini taminlash	2930	990 000,0
9.	13-maktabni sinf xonalariga kameralar va boshqa jixozlar	2922	970 000,0
10.	Boshqalar	33714	8 650 000,0
	Jami	79362	16 685 000,0

Ushbu ma'lumotlardan xulosa qilish mumkinki, 2021-yilda jami g'olib bo'lgan tadbirlar 11 tani tashki qildi. 2022-yilda esa jami g'olib bo'lgan tadbirlar 4 tani tashkil qilgan. Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori esa 2 688 999 999 ming so'mga teng bo'lgan. 2023-yilda jami g'olib bo'lgan tadbirlar 4 tani tashkil qilgan. Ovozlar SMS orqali to'plangan. 2023-yilda Moliyalashtirish uchun ajratilgan mablag' miqdori esa 2 630 000 000 ming so'mga teng bo'lgan.

Xulosa: Navoiy viloyati Nabahor tumanida tashabbusli budjet loyihasi muvoffaqiyatli yo'lga qo'yilgan va tuman aholisi o'z faolligini ko'rsatib ushbu loyihaga befarq emasligini ko'rsatgan. Tuman jamg'armasida barcha jabhalarda o'sish bor va loyiha amalga oshirish jarayonlari va ovoz berish bosqichlari takomillashtirib borilmoqda. Moliyalashtirishning yangi manbaalari va miqdori

sezilarli daraja ko`paygan. Aholi o`z ehtiyojlaridan kelib chiqib turli sohalardagi muammolarga e`tibor qaratmoqda. Tumandagi umumiy ko`rsatkichlar ijobiy tomonlama o`shish ko`rsatib kelmoqda.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ваҳобов АВ, Маликов ТС. Молия. Дарслик/Тошкент Молия институти. Тошкент:“Шарқ. 2010;804.
2. Malikov, T., and Haydarov NH. Byudjet. "O`quv qo`llanma." Toshkent:“Iqtisod-moliya 84 (2008).
3. TS Malikov, O Olimjonov. Moliya. - O`quv qo`llanma. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018
4. Malikov T, Haydarov N. Budjet daromadlari va xarajatlari. O`quv qo`llanma, Toshkent:“IQTISOD-MOLIYA. 2007.
5. Маликов ТС. Ҳайдаров НҲ “Молия: умумдавлат молияси”. Ўқув кўлланма. 2009.
6. Malikov TS. Byudjet-soliq siyosati. T.:“Iqtisod-moliya. 2019.
7. Malikov, T. S., & Olimjonov, O. O. (2019). Moliya: Darslik.
8. Malikov T, Haydarov N. Budjet: tizimi, tuzilmasi, jarayoni. O`quv qo`llanma, Toshkent “IQTISOD-MOLIYA. 2008.
9. Ўроқов У. Бюджет маблағларидан самарали фойдаланишни таъминлаш йўллари. Т. 2017
- 10.У Ўроқов. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишнинг устувор йўналишлари- Science and Education, 2022
11. У Ўроқов, Д Ускенбаева. Ўзбекистонда ташаббусли бюджетни жорий этишнинг ташкилий-ҳуқуқий асослари - Science and Education, 2022
12. Ўроқов У, Иргашев И, Ғайбуллаев О. Фуқаролар иштирокидаги маҳаллий бюджет. 2022
13. UY O'roqov, JA Yomg'Irov. Mahalliy byudjetlar barqarorligini ta'minlash masalalari - Central Asian Research Journal for Interdisciplinary ..., 2022

14. Ўроқов УЮ. Маҳаллий бюджетлар шаффофлиги ва очиклигини таъминлашнинг устувор йўналишлари. Бизнес-Эксперт журнали. 2020;4.
15. Ўроқов У. Ғайбуллаев О. Ўзбекистон Республикасида бюджет тизими ва жараёни: ўқув қўлланма. Тошкент: Baktria press. 2016.
16. Уроқов У. Маҳаллий бюджетлар мустақиллигини оширишга оид назарий қарашлар. Республика илмий-амалий конференция. ТМИ 2020.
17. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий барқарорлигини белгиловчи кўрсаткичлар. 2020
18. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромадларини шакллантиришнинг самарали йўллари. 2017
19. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар даромад базасини кенгайтириш масалалари. Республика ўқув юртлараро конференция тўплами. ТМИ-2009 йил (Vol. 18).
20. Ўроқов У. Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг замонавий муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. ТМИ 2022 йил.
21. У Ўроқов.Маҳаллий бюджетлар молиявий мустақиллигини оширишнинг ҳуқуқий асослари.- Science and Education, 2023
22. G‘aybullayev O, O‘roqov U. O‘zbekiston Respublikasida budjet tizimi va jarayoni. O‘quv qo‘llanma. T.: Baktriapress. 2016;168.
23. Xaydarov N. Soliqlar va soliqqa tortish masalalari. O'quv qo'llanma. Toshkent: Akademiya. 2007.
24. Хайдаров НХ. Маҳаллий бюджетлар: муаммо ва инновацион ечимлар. Ўзбекистон статистика ахборотномаси” илмий электрон журнали. 2020.
25. Хайдаров Н. Доходы местных бюджетов и пути их укрепления. “Молия” илмий журналы. 2022.
26. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетларнинг даромад манбалари. халқаро илмий-амалий конференция 2022.

27. Хайдаров Н. Маҳаллий бюджетлар даромадини барқарорлаштириш йўллари. халқаро илмий-амалий конференция мақолалар тўплами (Vol. 2022).

28. Икрамжон Машарипов. Ўзини-ўзи бошқариш органлари-фуқаролик асосий меъзони. Общество и инновации, 2022